04

ආපං ආපතො සඤ්ජානාති - ආපෝ යනුවෙන් අපට උගන්වා තිබෙන්නේ වතුර යි. වතුරේ ආපෝ ලක්‍ෂණ තිබෙනවා. නමුත්, වතුර ආපෝ නො වෙයි. "ආප" කියන්නේ ධර්ම ස්වරූපයක් මිස ද්‍රව්‍යයක් නො වෙයි. පඨවි කියා දෙයක් නැහැ. ඒ වෙලාවේ ඒ සිද්ධිය වෙලා තිබෙන හැටියට ඒකේ දනෙන්නේ තද ගතිය. නමුත්, ඒක තදවෙලා ම තියෙනවා ය කියන්ට බැහැ. ආපෝ කියන්නෙත් නිතර පවතින දෙයක් නො වෙයි. ආපෝ කීවේ නිදහස. ක්‍රියාවක් කිරීමට තිබෙන නිදහසට කීවා ආපෝ කියලා. ඒ කියන්නේ බුරුල නැත්නම් නිදහස. මෙ තැනදී ආපෝ කතාව එන්ට තිබෙන හේතුව කුමක් ද? අර වස්තුව මේ වස්තුව සමග සම්බන්ධ වෙන වෙලාවේ ඒ වස්තුවට යන්ට බැරි කම නිසා එ තැන තද බව දැනුණා. එය පඨවි යි. ඒක ඒකට සම්බන්ධ වුණත් ඒක වටා ගමන් කිරීමට නිදහසක් තියෙනවා. ගමන් කිරීමට තිබුණ රීතිය බුදු හාමුදුරුවෝ පෙන්වා වදාළා. යම්කිසි ශක්තියක් නිෂ්පාදනය කිරීමට එයට ලැබුණු නිදහස යි මෙ තැන බලපාන්නේ. ඕනෑ ම තැනක ධර්මයක් හැදෙන්ට නිදහස තිබෙන්ට ඕන. නිදසුනක් ගෙන බලමු. රජ පවුලක ඉන්න කුමාරිකාවක් හිඟන්නෙකුට මුණ ගැසුණා. ඒ හිඟන්නාට කුමාරිකාව දැක්කට කවදා වත් හිතක් එන්නේ නැහැ ඒ කුමාරිකාව සමග විවාහ වෙන්ට. ඒකට නිදහසක්, ඉඩකඩක්, නැති බව දන්නවා. හිඟන්නියක් දැක්ක නම් එයාට ඒ වගේ අදහසක් එන්ට පුළුවනි. ඉඩ කියන්නේ - නිදහස කියන්නේ ඕකට යි.

හැම දෙයකට ම වරදෙ බැඳෙන්ට හෝ නිවරද වීමට හෝ යන මේ ධර්ම දෙකට ම නිදහස තියෙන්ට ඕන. අපි අපව සම්මත කරගෙන තිබෙනවා මිනිසුන් වශයෙන්. නමුත්, ඒ සියල්ල ම ද්‍රව්‍ය, ශක්ති කියන දෙකක්. මිනිසා කියන්නෙත් ද්‍රව්‍යයක් ශක්තියකින් පාලනය කිරීමට යි. ද්‍රව්‍ය-ශක්ති දෙක යි ලෝකයේ තිබෙන්නේ.

ඒ දෙක විසින් නිර්මාණය කරන ලද වස්තූන්ට අර සතා, මේ මිනිහා, මේ ගල, මේ ද්‍රව යනුවෙන් නම් කරගෙන තිබෙනවා. මේ සියල්ල මොනව ද? ශක්තියකුයි ද්‍රව්‍යයකුයි සම්බන්ධ වෙලා නිරූපණය කරන ඒවා වෙන වෙන නම් වලින් හඳුන්වා දී තිබෙනවා. ක්‍රියාවල හැටියට යි නම් දී තිබෙන්නේ. නමුත්, ඔක්කොම එකට බෙදුවොත් අර බුදු හාමුදුරුවන්ගේ නිගමනය හැර වෙන කිසිවක් ඉතිරි වෙන්නේ නැහැ.

යමක් කැරකෙන්ට තිබෙන නිදහසට කීවා "ආපො" කියලා. ඒ කියන නිදහස දැනෙන්නේ භ්‍රමණය වෙන වස්තුවට යි. දැනෙනව යි කීවාම කල්පනා කරලා බලා තීරණයක් ගන්ට ඒකට හිතක් නැහැ. ඒක දැනෙන නිසා යි කරකැවෙන්නේ. කරකැවෙන නිසයි දැනුණා කියන්නේ. හැම තැන ම නිදහසට යි "ආප" කියන්නේ. දැන් මෙතන පෙන්වන්නේ අර ශක්තිය හැදීමට එයාගෙන් සිදුවෙන ක්‍රියාව. බුදු හාමුදුරුවෝ වදාළා **"ආපං ආපතො සංජානාති"** කියලා. කැරකෙන්ට වස්තුවට නිදහස තියෙන නිසා එහාට ඇදෙන්ටත් බැහැ. ආපසු ඇදිලා යන්ටත් බැහැ. එ තැන විරුද්ධත්වයක් ඇති වෙනවා. එ තැන හිරවුණා. නමුත් හරහට තියෙනවා නිදහස. ඒ යම්කිසි අවහිරයක්. මේක සුළියක් නිසා ඒක කරකැවෙනවා. ඒ කරකැවීම භ්‍රමණයක් වෙනවා. රෝදයක් කැරකෙන නිසා නේ රෝදයට යන්ට පුළුවන් වෙන්නේ?. රෝදයක් ඇදන් යන්නේ නැහැ. රෝදය යන්ට පාර තිබෙන්නේ රවුමේ. ඒක නිසා ඒකේ ස්වභාවය තිබෙන්නේ බැමරීමට - රවුමේ ගමන් කිරීමට. භ්‍රමණය වෙන වස්තුවේ ඒ හැම බැමරීමක් පාසා ම කීවා **පඨවිං අභිනන්දති** කියලා. ඊළඟට ආපෝවලත් තියෙනවා අභිනන්දනයක්. මේ අභිනන්දනය කියන්නේ මොකක් ද? යම් ඇලීමක් තිබුණා ද ඒ ඇලීම එන්ඩ එන්ඩ ම තද වෙන එක යි අභිනන්දනය. අර බුරුල, නිදහස ඒ වටා ගමන් කරන්ට තිබෙන නිදහස. එන්ට එන්ට ම ගමන් කිරීමට නිදහස එයාට හම්බ වෙලා තිබෙනවා. ගමන් කිරීමේ නිදහස වැඩි වෙන බව යි ආපෝ කීවේ. ඒකෙන් අදහස් වෙන්නේ කුමක් ද? ඒ හැම බැමරීමක් පාසා ම වේගය වැඩි වෙනවා මිසක් අඩු වෙන්නේ නැහැ.

පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන භූත අපගේ ජීවිතයට සම්බන්ධ කරල යි විග්‍රහ කරන්නේ. ඒවා දැන ගැනීමෙන් අපට, අපගේ ජීවිතයට යම්කිසි අනර්ථයක් වෙන්ට එන විට ම එයින්

ප්‍රයෝජනයක් ලබා ගත හැකි වෙනවා මේ විග්‍රහය දැන ගැනීම නිසා. ජීවිතයට මෙයින් ප්‍රයෝජනයක් නැත්නම් ඒ විග්‍රහයෙන් පලක් නැහැ. යමක් දැක්ක හැටියේ ඒක ම බලමින් ඉන්න නිසයි අභිනන්දනය ඇති වෙන්නේ. බලමින් ඉන්න විට, යම් යම් විසිතුරු සහිත හැඟීම් පහළ වෙනවා. දැක්ක එකේ හොඳ හෝ නරක හෝ ගුණ හෝ අගුණ හෝ කිසිවක් සොයන්නේ නැති ව ඉන්න කොට, එයා එතන ඉන්ට ඕන නැහැ. බලාගෙන ඉන්ට වෙන්නේ නැහැ. ඒක නිසා ඇහැ අහකට ගන්නවා. අපිට මේ ළඟ සම්බන්ධය ඇති වෙල යි අභිනන්දනය උපදින්නේ. බලා ඉන්ට නිදහස තියෙන නිසා නිමිත්ත සමඟ සිත වැඩ කරන්ට නිදහස තිබෙනවා. යම්කිසි විධියකින් අනික් පක්ෂයේ කෙනෙක් දෙස බලාගෙන ඉන්න කොට "අනික් අය මා දෙස බලනව ද දන්නේ නැහැ" කියලා එහේ බල බලා මෙහේ බලන්ට සිදු වුව හොත් මිනිහා අහක බලනවා. ඕකට යි නිදහස, බුරුල, ආපෝ කීවේ. නිමිත්ත එක්ක සම්බන්ධ වෙන්ට තිබෙන බුරුල යි, ඉඩකඩ යි, නිදහස යි මේ ආපෝ වශයෙන් බුදු හාමුදුරුවෝ විග්‍රහ කර වදාළේ.

නිමිත්ත එක්ක සම්බන්ධ වෙලා තදවීම සිද්ධ වූ හැටියේ ඊළඟට උගන්වා වදාළේ **"තේජතො සංජානාති"** යනුවෙනි. අර වස්තුවට යි මේ දැනුණේ. වස්තුවට දැනුණා කියන්නේ එම වස්තුවේ අර භ්‍රමණය වෙන කාල සීමාව තුළදී හැම බැමරීමක් පාසා ම එයාගේ ශක්තියක් එනවා. එයාගේ යම් කිසි ශක්තියක් තියෙනවා නම් ඒ ශක්තියත් නිකම් නො වෙයි කැරකෙන්නේ. ඒ ශක්තියත් වෙනස් වෙනවා අනික් එත් වෙනස් වෙනවා. ඒ විදියේ ඉතා ම සියුම් වස්තුවේ ඉඳලා අනිත්‍ය ස්වභාවය මතුකරලා, පෙන්නුවේ අපගේ ජීවිතයේ අනිත්‍ය ස්වභාවය වටහා ගැනීමට පහසුවක් වශයෙනුයි. අපගේ ජීවිත ගැන අනිත්‍ය ස්වභාවය දළ වශයෙන් කීවාට වැටහෙන්නේ නැති නිසයි මේ සියුම් වස්තුවක් ගෙන හැර පාමින් විග්‍රහ කරන්ට සිදු වුණේ. අර පුද්ගලයා වස්තුව පිළිබඳ ව නිදහස ලැබිලා බලා ඉන්න කොට ඒ පුද්ගලයාගේ සියලු දේවල් වස්තුවත් එක්ක පැටලිලා තද වෙන නිසා, තද වෙමින් ක්‍රියා කරන නිසා, සිතුවිලි රත් වෙන්ට පටන් ගන්නවා. ඒ අපට සිදු වෙන දෙය බුදු හාමුදුරුවෝ පුංචි වස්තුවක් තුළින් පෙන්වනවා.

යම් කිසි පීඩනයක් අපේ හිත රත්වීම නිසා ඇති වෙනවා නම්, ඒක නැති කර ගැනීමේ උපක්‍රමය ඒ තුළින් ම පෙන්වනවා. අපව දුකෙන් නිදහස් කරන්ට බැහැ. නමුත්, හොඳට ලෙහෙසියෙන් ම දුකෙන් නිදහස් වෙන්ට මග කියා දුන්නා. මේ කාරණයෙන් පේනවා අර හිත රත් වුණේ කුමක් නිසා ද යන වග. අර වස්තුවත් එක්ක එන්ට එන්ට තද කරමින් ක්‍රියා කළ නිසා කුමක් ද වුණේ ? එක කරුණක් දෙස බලන විට ඒකේ තිබෙන තත්ත්වය හොඳ යි කියලා හිතන විට ඒ හොඳ යි කී කාරණය උඩ තවත් කරුණකට යොමු කරවන්ට වේගයක් නගිනවා. ඒ වේගය උඩ ඒකත් හොඳ යි කියලා හිතන කොට එතනින් පනින්නේ නැති ව තවත් යොමු වෙන්ට ශක්තියක් උපදවනවා. දැන් මෙ තැන අර සතෙක් නූනත් එ තැන සත්ව ශක්තිය යි තිබෙන්නේ. නමුත් ව්‍යවහාරයට සතෙක් නැහැ. මේ වස්තුව ඇතුළේ පළමු වැනි බැමරීමේදී දෙවැනි බැමරීම වේගවත් වෙනවා. පළමු බැමරීමේදී ඇති කරගත් ශක්තිය විසින් දෙ වැනි බැමරීම ඊට වඩා ප්‍රබල කරනවා. අපි යමකට යොමු වෙන විට ඒකේ එක කරුණක් හොඳ යි කියලා ගත් විට හොඳ යි කී එක සමග තද වෙනවා මිසක් තවත් එකකට සම්බන්ධ වෙන්ට ඉදිරිපත් වෙන්නේ නැහැ. හොය-හොයා මේ සිතුවිලි ගමන් කරවන්ට පටන් ගන්නවා. ඕක යි පරමාණුව තුළ සකස් වෙන ජවය.

ඔය තාපය - පළමු වැනි කොටස ගැන තමයි බුදු හාමුදුරුවෝ තේජස කියල කියන්නේ. ඒ තේජස ඒකේ වැඩ කරද්දී වායෝ කියල තවත් ශක්තියක් පෙන්නුවා. ව්‍යවහාරයට නම් වායෝ කියන්නේ හුළඟට. ආපෝ කීවේ වතුරට. තේජෝ ගින්න. පඨවි කීවා පොළොවට. ඕවා ඕවායේ ලක්ෂණ තිබුණට ඒ කියන ඒවා නො වෙයි. ඒ කාරණයට ගැලපෙන නියම විග්‍රහය නො වෙයි. පඨවි තත්ත්වය ඇති වෙන්නේ එ තැන තත්ත්වයක් උඩ. දෙකක් තද වෙන්ට නිදහසක් ඕන. උන්නු ගමන් හමු වෙලා නේ දෙන්නා ඇවිත් තද වුණේ? ගෘහ ජීවිතයට වෙන්නෙත් ඕක යි. ඒ සම්බන්ධතාවය ගන්ට නිදහස ඕන. මේ තේජෝ ශක්තිය අර ඉතා සියුම් - ඇහැට නො පෙනෙන - පුංචි වස්තුවට වගේම යි අපේ ජීවිතයටත්. අපේ ජීවිතය හැදිලා තිබෙන්නේ ඒ වස්තුවලින්. ඒ වස්තුවලට සිද්ධ වෙන දෙය තමයි මේ අපටත් වෙනවා කියන්නේ.

පඨවි, ආපෝ එකතු වෙලා නිෂ්පාදනය කළේ කුමක් ද? තේජෝ ධාතුව ළඟට බුදු හාමුදුරුවෝ පෙන්වනවා වායෝ කියලා නව ශක්තියක්. වායෝ කියන්නේ හුළඟ කියලා අරන් තිබෙනවා. හුළඟ නො වෙයි කියන්නේ කුමක් නිසා ද? නිකම් ම නො වෙයි. මූල පරියාය සූත්‍රයෙන් පෙන්වනවා අන්තිමට රහතන් වහන්සේගේ වායෝ ධාතුව නැහැ කියලා. උන් වහන්සේගේ ඇත්තේ නිබ්බාණය කියලා. වායෝ ධාතුව සුළඟ කියල ගත්ත නම් රහතන් වහන්සේගේ හුළං ගියා කියන්ට වෙනවා. රහතන් වහන්සේගේ හුළං හොඳට තියෙනවා. නැත්තේ කාමය විතර යි. කාමය යි කාන්දම කියන්නේ. තේජෝ ධාතුවෙන් නිෂ්පාදනය වෙන්නේ වායෝ ධාතුව. කාන්දම හැතැප්ම් කෝටි ගණනක් දුර තිබුණත් ඒක සොලවන්ට සුදුසු මට්ටමේ කාන්දම් හැදුණු හැටියේ ඒක සොලවනවා. සෙලවීම මූලික කරල යි ඔය දූරකථන ආදි දේ නිපදවා තිබෙන්නේ. මේ තරංග ස්වරූප පාවිච්චි කරන්නේ ඒ නීතිය යටතේ යි. නැත්නම් මේ කාන්දම නිස යි. බුදු හාමුදුරුවෝ පෙන්වා වදාරනව කාන්දම හැදුණු හැටි. පඨවියත් ආපෝ ශක්තියත් ඒ දෙකේ ක්‍රියා කාරීත්වය නිසා හටගත් තේජෝ ධාතුවක් නිසා ඒක ක්‍රමානුකූල ව වර්ධනය වී ගෙන එන කොට ඒක ඇතුළේ නිපදෙනවා කියලා පෙන්වා වදාරනව අර සෙලවෙන ශක්තිය - වායෝ ධාතුව. වායෝ ධාතුව, වායෝ ශක්තිය කියල කීවේ උෂ්ණය - තේජස පදනම් කරගෙන ඒකේ යම්කිසි ප්‍රමාණයක නියමිත අංශයකට වැටෙන විට ඒ තැන හැදෙන අර කාන්දම කියන බලය යි. ඒක මේ ශබ්දයක් වත් කිසිවක් නො වෙයි. ඒක ශක්තියක්.

කාන්දම හැදුණේ තේජෝ ධාතුව පදනම් කර ගෙන යි. දැන් අපට තේරෙනවා අපට සමහර වේලාවට කේන්ති යනවා. නා නා දේවල් සිදු වෙනවා "මාව ගැස්සුණා, මාව තෝන්තු වුණා, අහවල් දේ හිතුණා, අරක මට හිතෙන් අතහරින්ට බැහැ, ඒකේ බැඳිලා තියෙනවා" ආදි දේවල් කියන්නේ තේජෝ ධාතුවෙන් නිපදවූ කාන්දමේ (වායෝ ධාතුවේ) ක්‍රියාකාරීත්වය නිසයි. අපිව නිකම් හදිසි දේවලට ගැස්සෙනවා. ඒ මොක ද ගැස්සුණා කියන්නේ? අර අපි ගෙන ගිය රිද්ම පෙරළීමට තරම්, ඊට සුදුසු, නැත්නම් ඊට වැඩි, කම්පනයක් වූ හැටියේ අරක නිකම් ම හෙල්ලුණා. අපි ද හෙල්ලුවේ ? එහෙම නැත්නම්, පරමාණු පොදිය හෙල්ලුණා ද? පරමාණු පොදිය යි හෙල්ලුණේ. ඒක මේ පොදියට අයිති වෙලා

තියෙන නිසා, මීට ම වෙන් වෙලා තියෙන නිසා, ඒකට තනියෙන් කියන්නේ "මාව හෙල්ලුණා, ගැස්සුණා" කියල යි. මේ මට "මම" කීවේ මා ළඟ එකතු වී තිබෙන පරමාණු පොදිය හඳුන්වන්ට දීපු නමක්. එයා කියල හෝ මම කියල හෝ පරමාණු පොදිය වශයෙන් වෙන් කරනවා මිසක නැතුව කෙනෙක් වශයෙන් වෙනත් තත්ත්වයක් නැහැ. පරමාණු පොදියකට කියාපු, නැත්නම් රූප කලාප ගොඩකට කියපු, නමක් පමණ යි ඔය "මම" කියල කියන්නේ. කොටස් කරමින් යන කොට මම ය කී අය හොයන්ටත් බැරි වෙනවා. මිනිහා ඇත්තෙත් නැහැ. ඒ නිසා, "මම" කියන එක පනවා ගත් එකක් පමණ යි.

අපගේ ජීවිතය සම්පූර්ණයෙන් ම ඇස්, කන්, නාහය, කට ආදි සියලු ම දේ හැදුණු සම්පූර්ණ තනි වර්ගයක රූප කලාපයක්. ඒ රූප කලාපයේ තිබෙන ජවය - ශක්තිය හැදුණු හැටි උන් වහන්සේ විස්තර කළා. ඕක හැදුණු හැටියේ ඔය කියන පොදිය, කාන්දම සංවිධානය වෙන තුරු ඒකට කීවේ "භූත" කියල යි. තනි රූප කලාපයක්, පරමාණුවක් අපි හඳුන්වන්නේ භූත කියල යි. භූත කියන්නේ "සකස් වූ දෙය" කියන එක යි. අර කියපු ක්‍රමය යටතේ වස්තුවට සම්බන්ධ වීම, බැමරීම, පැවතීම, රත්වීම, රත්වීම තුළින් අර කාම ශක්තිය නැත්නම් කාන්දම නිෂ්පාදනය වීම යන මේවා සිදු වෙන ඔය කාල සීමාවේදි ඕකට මොකක් ද කීවේ? ඕක යි සංඛාර කීවේ. සකස් වෙනවා. සකස් වෙමින් තිබෙන අවස්ථාව. සංඛාර කියන්නේ සකස් වෙනව කියන එක. සංඛාර යි භූත හඳන්නේ. පවතිනවා, සිදුකරනවා නොයෙක් නොයෙක් අතට. ඒ ඒ අවස්ථානුකූල ව අර්ථයක් මතු කරන්නේ භූත. මොකක් වත් නො කරනවා නම් භූත කියල කියන්ට බැහැ. **"භූතතෝ සංජානාති"** - අර නීතියෙන් ම පෙන්නුවා, භූත කීවේ මොක ද කියා. දැන් ක්‍රියාවක් කිරීමට තරම් සුදුසු තත්ත්වයකට ඕක ඇවිත් තියෙනවා. මොකක් ද මේ ක්‍රියාවක් කරන්ට පුළුවන් තත්ත්වය?

තනි වස්තුවක් ඇතුළේ යම්කිසි ශක්තියක් තියෙනවා. දැන් ඒක වැඩක් කරනවා. ඒ වැඩේ කරන නිසා භූත යි. මේ කරන වැඩය කරන්ට මෙයාගේ ඇතුළේ තියෙන ශක්තිය තවත් ඒ හා සමාන ශක්ති තියෙන දේවල් එක්ක සම්බන්ධ කම් ඇති කර ගෙන ඒවා ගොනු කරනවා. දැන් ඕක ගොනු කරනවා කීවාම

අවුරුදු ගණනක් තියෙනවා නො වෙයි. චිත්තක්ෂණ දාහතක් ඇතුළතදී අරක ක්‍රියාත්මක වෙනවා. ක්‍රියාත්මක වෙනවා කියන්නේ ඒක පුපුරනවා. කොහොම ද ඒක පුපුරන්නේ? නිකම් නො වෙයි. පුපුරන වෙලාවෙදි ඒකේ තිබුණු ශක්තිය විසින් ඒ වගීයේ ඒවා සියල්ල ම ගොනු කරනවා. ඒ ගොනු කිරීම නිසයි මේ ලෝකයේ යම් යම් විවිධ දේවල් නිර්මාණය වෙන්නේ.

දැන් අපි කොස් ඇටයක් ගැන සලකා බලමු. කොස් ඇටයක තියෙන රසායන වෙන් කරලා, ඒ රසායන ඒ ගාණට දාලා, වීදුරු නලයක තිබ්බොත් අර කොස් ඇටය කරන එක ඒ නලය තුළ අර රසායනය කර යි. කොස් ඇටය කියන්නේ දිගටි රවුම් හැඩයට නො වෙයි. අර කොස් ගසක් පැලවෙන ඒ රසායනවලට යි. ඒ රසායන පොදිය ගොනු කරලා සුදුසු පොළොවක දාපු හැටියේ පසේ රසායන ඇදලා කොස් ගසක් ඇති වීමට වුවමනා කරන වැඩේ කෙරෙයි. ඒක කෙරෙන්නේ අර රසායනවලින්. ඒ ක්‍රියාව කෙරෙන්නේ කොස් ඇටය නමැති බීජය තුළ තියෙන රසායන ශක්තියෙන්. පරමාණු පුපුර-පුපුරා අර අවට තියෙන ඒවා අදිනවා. ඒකේ තියෙන බලය නිසයි. ලෝකයේ ඕනෑ ම තැනක නිර්මාණයක් හැදුණු හැටි බුදු හාමුදුරුවන්ගේ විශ්ලේෂණයෙන් විවෘත කොට වදාළා.

මේ භූත ස්වරූපය එක්කාසු වෙලා පරමාණුවක් හැදිලා එයට පසු ව සත්ව නිර්මාණයක් ඇති කරන ශක්ති ගැන බුදු හාමුදුරුවෝ අපව තල්ලු වෙලා එන්ට අඩි තාලම දැමුව විතර යි. මේ සත්ව කියන වචනෙ තියෙන සම්බන්ධතාවය බලමු. මේ සත්ව කියන ශක්තියෙන් පහෙන් පංගුවක් එක පරමාණුවක තිබෙනවා. රූප කාම, ශබ්දකාම, ගන්ධකාම, රසකාම, ඓාට්ඨබ්බකාම කියල වගී පහක් කාමයේ තිබෙනවා. ඉන් එහා හැදෙන්ට දෙයක් නැහැ. නමුත්, රූප කාමවල පමණක් වගී කෝටි ප්‍රකෝටි ගණන් තිබෙනවා. ඒ වගේ ම, කාම පහේ ම ඊට අයත් අනන්ත, අප්‍රමාණ වර්ග තිබෙනවා. මේ කීවේ සත්ව ස්වරූපයෙන් පහෙන් පංගුව යි. මේ කාන්දම් සියල්ලේ ම තිබෙන්නේ ඇලීමේ ශක්තිය යි. කාන්දම ඇලෙනවා කියන්නේ මේ අලවලා තියෙන එක නො වෙයි. අලවන ජාති තියෙනවා. එම කාන්දමේ අලවලා තිබෙන්නේ ඒක නො වෙයි. තවත් එකක් එක්ක සම්බන්ධ වෙන ශක්තිය නිසා ඒකට යි මේ ඇලීම කියන්නේ. ආලෝක

තරංග එක්ක යි රූප කාමය වැඩ කරන්නේ - ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. ශබ්ද තරංගය සමග වැඩ කරන ශබ්ද කාමය, ගඳ-සුවඳ වගී සමග, වායුව සමග, වැඩ කරන ගන්ධකාමය, ජලය සමග වැඩ කරන රස කාමය, වස්තු ස්පර්ශය සමග වැඩ කරන ඵොට්ඨබ්බ කාමය. ඔය වගී පහේ ම තිබෙන්නේ ඇලීමේ ශක්තිය යි. ඔය පහේ එකෙන් එකට තිබෙන්නේ ඇලීම් වගී එක යි. නැත්නම් පහෙන් පංගුව යි. ඒ පහ ම එකට එකතු වූ තැන යි සත්ව කියන නාමය අඩුවක්, පසුබෑමක් නැති ව ඉදිරිපත් වෙන්නේ. මේ පොදියට - ගොනුවට සත්ව නාමය තහවුරු වෙන්නේ කුමක් හෙයින් ද? ඇලෙන්ට තිබෙන්නේ යමක් එක්ක ද ඒකත් එක්ක ඇලෙනවා. ඇලෙන්ට තිබෙන්නේ ලෝකයේ කාම වගී පහ යි. ඒ වගී පහ සමඟ අලවන ශක්තිය මේ පොදියේ තිබෙන නිසා සත්ව යන්න තහවුරු වුණා. **සත්ත** කියන්නේ ඇලීම යි.

මේ වගී පහ එකතු වූ තැන සතෙක් නම් ඒ සතාට ඇසක්, කණක්, කටක්, තිබෙනවා ද ? නැහැ. බුදු හාමුදුරුවෝ වදාළා සත්තු අතරේ ථාවර සතෙක් ගැන. ථාවර කියන්නේ ඒ සතාට හෙල්ලෙන්ට බැහැ. හැදිච්ච තැන එහෙම ම ඉන්නවා. ඒ ථාවර සතාව හොයන්ට බැහැ. ඒ ථාවර සතා කීවේ වගී පහ එකතු වෙලා ඇහැට නො පෙනෙන ගොනුවට යි.